

Դ Ի Տ Ա Կ

Բ Ի Բ Չ Ա Ն Դ Ե Ա Ն

Դ Ի Ն Դ Ի Ո Յ

Ը Ն Կ Ե Ր Ո Ւ Թ Ե Ա Ն Ը Բ Ը Ա Ր Ո Ւ Ն Ե Ա Յ

1813.

7.8.9. Օ Գ Ո Ս Տ Ո Ս:

Բ Բ Ո Ւ Ս Ս Ի Ա.

Պեւ. 8 Յանւար:

Բռնըվեցան աս տէրութե մէջ երկու գող որոնք կրակ ձգելով տուններուն մէջ կը բռնակցենէին, ու ինչ որ ուզէիննէ կը գողնային. ասոնցմէ մէկը էր գեղացիմը աղայ 30 տարւման, մէկայնալ էր մէկ աւելցւերինը աղջիկ որ ծնած էր Պեւ. 8 քաղ. քին մէջ ու էր 21 տարւման: Ասոնք ինչպէս որ խոտորվանեցաննէ շատ փնտաներ տրվէրն քաղաքացիներուն, գեղացիներուն, ասոր համար վճիւռ եղաւ իրենց վր, որ կենդանի կենդանի այրըվին, և ի գործ գրվէցաւ վճիւռ աս հետեալ կարգով:

Առաւօտեան սահաթը ճին հանեցին դասոնք բանտէն, ու գրին երկու գեղացիներ առապայի վրայ, չորս կողմէն պատած զին, ուտըներով, օժիֆիլաներով, պահապան ջորաց դունդով հետեակ և ձիաւոր: Գեղացիին աղան կեցերէր առջև առապային մէջ

ստորի վրայ, ու անմիջապէս քովը կեցերէին պահապան 3 աղեղնաւոր, ասոնցմէ երկուքը բռնեցին գողին մէյմէկ թեւերէն: Աղջիկը երկրորդ առապային մէջ նստած յարդի կապոցիմը վր կուգարկոր ետեւէն, կար նմանանալ ասոր չորս կողմնալ աղեղնաւորներու ուրիշ պահապաններ, և այսպէս կամաց կամաց դաւելով ելան քաղքէն դուրս ու գնացին մէկ գեղմը՝ որ հետու էր քաղքէն գրեթէ մընուկէս: Հոս տեղս մէկ օրմը առաջ նրապրաստերէին մէկ բարձր սէթմը մէկգմէկու վր գիղած փայտերէ, աս սէթին վրայալ պատրաստերէին մահապարաններուն համար երկու նստարան իւնէրի, կապած երկու դերանի վրայ: Չորս կողմը աս գեղն կեցերէին պահապան՝ երկու շարք աղապային պահապան ջորաց դունդէն:

Սահաթը 7ին մօտերը հասան հոս մահապարանները, ու վար ինջեցուցին առապաներէն, և նորէն կարդացին ասոնց ու բոլոր ժողովրդեան առջև, իրենց դատապար.

պարտութիւն վճիռը: Ասկից ետե փռեցին մէկ կողմը կաշի, ու նստուցած զաստիք կռնակ կռնակի տըլած չարչարեցին՝ քիւմը մասնաւորայ ընելով քիւմը քաշկուտելով ևն, աւ անամօթ մահապարտներուն փոյծը պիւլէ չեղաւ, ու ըբբար սէյր կընէին ժողովուրդը՝ որ խնձարնձ ըցունած էր հոն սէյր ընելու հմի աւ մահապարտներուն տանջանքը: գեղացիին տղան մինչև համար ձակեցաւ վեր նետել իրեն գլխանոցը՝ երբոր հասած դատապարտուէ տեղը: Այլ ջիկը ցատկեց էն առաջ գիշարփայտերուն վրայ համարձակ ու առանց վախի, բայց սէթին վրան ելլաւ զնախէս գոյնը նետած ղինքը կորսնցուցած ինչո կերևնար, ասկից ետե ելաւ մարդնալ, և մէկզմէկու հետ պըլլըվէլէն ետե, մարդը կեցաւ աղքիկան ձախ կողմը: նստուցին զաստիք նստարանին վր ու կապեցին ձեռվըներէն, վիզերնէն նստարանին ցիցին հետ, ալվընին ալ գոցեցին իրենց գլխի գըտակներովը: երբոր պատրաստ էր ամմէն բան, նշան արկեցաւ որ կրակ տան փայտերուն ու շուտովմը բռնկեցուցին: և որովհետե կըբէրկոր մէկ սաստիկ քամիմը, անոր համար մէկ քանի վայրկեանի մէջ, բոցը գոցեց զմահապարտ, ները հանդիսականներուն աչքէն, և այսպէս յաղթօղ գըտնըվեցաւ արգարունը աւ գիպունածքին մէջ ալ:

(Մօռիւ-Օրագր. կայսեր:)

Ս Ա Ք Ս Ո Ն Ի Ա.

Լիբիա • 24 Յուլիսի:

Լիբիայի իսլամական կառավարութիւնը՝ հրապարակեց աւ հետեւեալ ծանուցման թուղթը:

Բատլայի Տուգայի հրամանին կէօրէ կը պարտաւորինք իմացնելու աւ տեղի ժողովըրդեանը, թէ Նաբօլէօն կայսրը խիստ մեղհոյ է աւ քաղքի բնակիչներուն շատ մասնաւոր անձինքներու ըրած անթողի անօրէնութիւններու վր՝ որոնք ի դարձ գըրվեցաւ աւ վերջի ժամանակները, և ողջի չըլլայ թէ մէկ բանի մասնաւոր մարդիկներու համար բոլոր քաղքը ինի մէկ խիստ օւ ծանր պատժոյմը տակ, անոր համար կըծանուցանենք աւ հետեւեալ կարգաւորութիւնները:

Որոնք որ ինչ և կցէ կերպով կընեն հաղորդակցութի Մոսկովի կի՛ Պուլուի զօրաց հետ, կի՛ անոնց ճամբայ ցըցընելով խօլայցընեն գործքերնին, և կի՛ ինչ կըլլայ չըլլար խապար տանին անոնց, և կի՛ պահեն մասնաւոր անձինք՝ որոնք խրկըված են թշնա միէն լրտեսելու համար մեր վիճակը, և կի՛ պահեն անոնց բաները, և կի՛ ծածուկ կերպով փախընեն զանոնք, և կի՛ ցըցընեն թէ խօսքով, թէ գործքով, թէ նշանով, թէ մեր թշնամեաց կողմն են, ու գէմ են Փրանսըղի ու անոր դաշնակից զօրացը, և կի՛ խառնըվին ղինուորական գործողութի ներու մէջ, և կամ թօփ ըլլան թշնամիին գերիններուն վրայ որ կանցըվի աւ տեղէս, և կամ չիհնաղանդին որահապաններուն և դէմ դնեն անոնց, սեպվին իբրև յանցաւոր տէրուէ ու բանաւ գըվին, և վերջը Փրանսըղի ղինուորական ատեանէն պատժըվին սաստիկ:

Հասարակեալ • Ճերակոյտ Լիբիայի:

(Գաղէթ. Քրան:)

Որովհետե Բատլայի տուգան ամսուս 24ին հրատարակեց թէ քաղքը նորէն պաշարման վիճակի մէջ է, անոր համար աւ կից ետե հրամանմը ելաւ որ քաղքի բնակիչներէն ձեռացվի մէկ գունդմը քաղքի պահպանութեը համար: Աս գունդը պիտոր ըլլայ էն երեւելի ու հարուստ բնակիչներէն, և տարիքնին չըլլայ պիտոր 45էն աւելի, և պակաս 20էն: (Օրագր. կայսեր:)

Ն Ի Մ Յ Ի Ս Տ Ա Ն.

Վիեննա • 3 Յուլիսի:

Իրենիբէ Բաւըրին՝ որ է կայսեր մէկ եղբայրը, աւ վերջի օրերս հասաւ մէկ քունէրմը՝ Նէմցէի կայսրէն, բայց չեմացվեցաւ պատճառը: Աս տէրութեը շատ մեծ պատրաստութի կըտեսնայկոր պատերազմի խէլմը ժամանակէն պէրի, բայց հիշմէկը չեմանարկոր թէ որուն դէմ է: Պատերազմայ վր ղինուորաց բանակը պիտոր բաղկանայ 6 հարիւր հազար հոգիէ, 4 հարիւր հազարէն աւելի ուրբի վրայ պատրաստ կեցերեն, իսկ մէկաններնալ ետեւէ ետե կըպատրաստվիկոր: Վիեննայի աղնուհականները որոնք

որոնք կը բաղկացնեն մէկ մասնաւոր խումբ մը, ամենեւեւ ոտք ելած կը թուած կընեն հոր, նմանապէս բոլոր Մաճառաստանի ոտք ելերէ: Աս բանակին գլխաւորը կայսրը պիտոր ըլլայ:

Միջոցառումներ Մոսկովին Ճէնէրալը Բրակայէն ելաւ գնաց, հիմայ միայն կը կենան հոն Քաօրրինք, Տէրերէրաւովդձք Մոսկովին Ճէնէրալները: Հոս է նաեւ Վոլքովնի Բրինչեքէն ու Բրինչեքէն քան:

ՊՕԵՄԻԱ.

Բրախ. 25 Յունիս:

Այս օտարականներուն մէջ՝ որոնք աս վերջի օրերը եկան Բրակայէն, կան նաեւ աս հետեւէ անձինքնաւ. Սքէնսինժէր Պոուշի գաղաւթներուն օգնականը եկաւ Պիեռլի նէն: Քհոնիէ Բ Աղբաւնոր Մոսկովի կայսեր պահապան զօրաց գունդին զօրապետը, և Քիմիքձաբով առաջին գրագիրը Աղբաւնոր կայսեր՝ եկան Ռէիքէնայաք հէն: Ռոստոն Պոուշի Թագաւորին պատերազմի օգնականը եկաւ Պիեռլի: Ավեր ու Քվապարթ Նէմցէի երկու երեւելի Ճէնէրալները եկան Վիեննայէն: Տէրմարէզ, Տուսսով ու Թէօքլիգձ Պրուշի երեւելի օֆ Փիլիպաները, ու ուրիշ երկու Փէլտ Մառէշալ եկան Վիեննայէն: Քալլիթձէն Բրինչեքէն, ու Սենիքձով երեւելի Մոսկովին Ճէնէրալները եկան Քառլսթատէն: Նէմցէի կայսրը մինչև հիմայ կը կենայ Վիեննային. երկու բանակաց քուստները ք Մոսկովի ու Փրանսիոյ սրբն սրբն կերթան կուգանկոր. հոս:

(Օրագր. Կայսեր:)

ՓՐԱՆՍԱ.

Բեռլին. 27 Յունիս:

Յունիսի 24ին Կարտօննէ զօրապետը դը Լաւոր օգնականը աղբալին պահապան զօրաց, զօրանաց համար իրեն մէկ քանի բարեկամներով գնաց Ժուլիալու Լիւնի նոր ճամբաներուն վրայ, հոստեղը սովորութիւն է հասարակօրէն, որ երբոր արեգակը կը մտնային կըրակ կուտան ան լալըմներուն

որոնք բացված է ժայռերուն տակը՝ զանոնք կոտորեւրու համար: Կարտօնը մօտեցաւ իրեն ընկերներով ան օճախին մօտիկ՝ ուրտեղ որ լալըմներուն Փիթիլները բռնկած կայրէինկոր. դործաւորները ետ քաշվեցան, աս Կարտօննալ մասաւ մէկ անձաւ, Լիւնայէն տեղինը մէջ ուրտեղ չէր կըրնար հանդիպել մէկ վտանգմը իրեն կենացը. լալըմները 3 հատ էին, երկուքը շուտով ճաթեցաւ, ու երբոր ամմէնքը կը սպասէին, որ երգնալ բռնկի, տեսան որ Կարտօնը ելերէ իրեն անձաւին մէջէն ու կերթայ. կոր դէպ 'ի ան կողմը ուրտեղ երգ լալըմին Փիթիլները կայրէինկոր դէու. ամմէնքը մէկ բերան կանչեցին Կարտօնին ետեւէն, Կարտօննալ երբոր ետեւ դարձաւ, ու չէր դիտնալով թէ ուր է վտանգաւոր տեղը, քիմը ուշացանէ հոն, լալըմը կըրակ առաւ, ու հաւան հանելով աս ողորմելի Կարտօնը բերաւ թաղեց վերջը լալըմին բռնութիւնը թաժ ժայռերու կտորներուն տակը. հասան հոն շուտով օգնութիւն ամմէն տեսնողները, բայց մէկ քանիմը միտի կտորվանքներէ ուրիշ բանմը չեգտան, վր զի թաղվէրէր ժայռերուն տակը կէսէն աւելին. շատ տրտմեցան ամմէնքը աս մարդու մահոճանը վրայ:

(Մօնիթօռ:)

Համառօտութիւն մէկ նամակիմը՝ որոնք իզգրէ Աւալիթիայի պապան, հրամայող Աւալիթիայի մէջ եղած դրացը, պապերաւի մէջ պաշտօնապէս ըին:

Վալէնձա. 30 յունիսի 1813:

Յունիսի 24ին Եկրէմենթ ու Մուսնիէր զօրապետներուն գունդերը մասն Վալէնձա կարգաւորել. բոլոր ժողովուրդը զարմացաւ թէ ինչպիսի պայտօմ երկայն ճամբան ըրինք պայտօմ քիչ ատենովան մէջ. ես մտածեցի թէ քանի որ ցամաք ելած ինկիլիզները հեռուէնէ՝ զարնըվիմ Բալք Տուգային հետը, որոնք կեցերեր Սուքարէն անդին, և թէ որ կարելիէնէ՝ վաստըկիմ մէջմը աղէկ գործընդ կատարած, և մէջմնալ այնպէս ճամբայով բռնեմ, որ քիմը իրօք ալ աղէկ ըլլայ, քիմընալ ուրիշ երեւակայութիւնը խաբէլ ըլլայ՝ որով կըլուսայի անկարացնել ան ուժով ու աղէկ կարգաւորած գունդին զօրուելը՝ որոնց վր կը ճրամայեր երեւէ:

երևելի ու անուանի Պաշկոթէրոս զօրս,
գլուխը :

Որչափ որ շուտ շարժելու ըլլայինէ, չէի
կրնար բացարձակապէս աս մտածածս 'ի
գործ գնել յունիսի 26 էն առաջ • բայց
Թշնամին (շեգիացիներն էն պատճառի հմբ)
քան զիմ վր զագելու առաջ՝ Թողուց իրեն
պատնէշով գոցած տեղերը Սուքարին մօ-
տիկ եղած բարձր բլրիկներուն վր • պար-
պէց նք փիլիպոս ըսված ամրոցը, և պըզ-
տիկ առաջապահ զօրաց խումբը Թողուց
Օլէրիային բլուրներուն վր • երբոր իմա-
ցայ Թէ Թշնամին ինքրենը ետ ետ սկսաւ
քաշվիլ, շուտմը հրամայեցի Հաբերթ ու
Հարրիսի գոյապետներուն՝ որ զագելու խ-
փափակէն Թշնամիներուն ետեւէն, և ես
ալ կերթայիկոր նք փիլիպոս :

Աս իմ խրկած գունդերս հասան Թշնա-
միներուն վր ու սկսան պատերազմիլ Օլ-
էրիային բլուրներուն վր • Թշնամին շատ
կըտրիճութեամբ պաշտպանեց զինքը, վասն զի
պատերազմին ժամանակը իրեն ետեւ պա-
հած զօրքը օգնութի հասաւ աս միջոցիս •
Տուրանտ ֆրանսըզին գլխաւորինալ՝ որնոր
4 խումբով կըսպասէրկոր առանց պատե-
րազմ ու Թիւֆէնկին խշտեովը սկսաւ պա-
տերազմիլ Թշնամիներուն հետ, և բանը
շուտով լըմբնցուց • շատ արիւնահեղեղաւ
աս պատերազմը • 150 Սպանեօլէն աւելի
զայ եղաւ մեռածներով վերաւորվածնե-
րով, մեղմէ մեռաւ 4 հոգի, 50 ալ վերա-
ւորվեցաւ • 30 զինուոր ու 2 օֆֆիցիալ
գերի բռնեցինք Թշնամիներէն • ասկից ետեւ
սկսաւ ետ քաշվիլ Թշնամին, ու գնաց մինչև
Քասթալլային դաշտը • ինչպէս որ պատ-
մեցին ինծինէ 29 հոգիի չափ գիշերը փա-
խան անցան մեր կողմը Սպանեօլէներէն •
Կարգադրեցի երկու խումբս • ասոնցմէ մէ-
կը դրի նք փիլիպոսին ամրոցը, մէկալ
նալ հասարակաց ճամբուն վր եղած բարձր
տեղերը, վր զի մէյմը՝ ասկից առաջ չէիկը-
նար խրիկ, մէյմընալ որ աս խումբերը ա-
ւելի հանգիստ էին հոստեղը • քան Սուքար
գետին եղերքներուն վրայ :

Երբոր հաստատ իմացայ Թէ Թշնամի-

ները ետ կըքաշվինկոր, մտածեցի՝ Թէ
վաճառման Էլիօյին գունդը Ռաքվէնա-
յէն՝ ուրտեղ կեցած 8 հնը հետեւի զօր-
քով, 1200 ձիաւորով ու 4 կտոր Թօփով
կըսպառնար յարձակիլ Վալէնձային վրայ •
աս միջոցիս Վելլաքաճեան Սպանեօլէներէ-
րուն մէկ գլխաւորը՝ Կուստալալիառին
ձախ կողմէն կըմտենարկոր հոստեղը • Ամ-
սուս 26 ին հրամայեցի Մուսնիէր Ճէնէ-
ռալին որ երթայ Բէտրալվա իրեն գուն-
դովը Վելլաքաճային գէմ • աս Ճէնէռա-
լը շուտմը պատրաստվեցաւ, ու 26 ին ան-
ցաւ Կուստալալիառին անդիի կողմը՝ որ
27 ին պիտոր երթար Ռաքվէնայի վրայ 19
պաղդալիմով, 600 ձիաւորով 4 կտոր Թօ-
փով պատերազմելու համար Էլիօյին գուն-
դին հետ • Աս Ճէնէռալը հոստեղը հաս-
նելունպէս • Փրանսըզին հուսարները վաճ-
տեցին քաղքէն անդին բոլոր Թշնամիին
ձիաւորները • հոստեղի ամրոցին մէջ կար
մէկ Սպանեօլի խումբմը • Մուսնիէր ֆրան-
սըզին Ճէնէռալը, մէկ քանի հաւան Թօփի
նետեւէն ետեւ աս ամրոցին վրայ, առա-
ջարկեց ամրոցի գլխաւորին որ անձնատուր
ըլան • ներսի գլխաւորը խնդրեց ֆրանսըզի
Ճէնէռալէն մինչև իրիկվան սահալը 6ը
Ժմկ, վր զի յոյս ունէր որ Էլիօն այսչափ մի-
ջոցի մէջ օգնութի կըհասնի իրեն, ու պա-
տերազմելով կըսալոյցնէ զինքը մեր ձեռ-
քէն • երբոր պարապ ելաւ իրեն յոյսը,
նոյն աւուր մէջ անձնատուր եղած ելաւ ամ-
րոցէն 150 զինուորով ու 5 օֆֆիցիալով •
աս ամրոցին մէջ խելմը ինկիլիզի ապրանք
գըտնըվեցաւ :

Յաջորդ օրը որ էր ամսուս 28ը, Մուս-
նիէր Ճէնէռալը գնաց Ռեթիլին վրայ •
Թշնամին ասոր գէմ ելաւ 900 ձիաւորով
պաշտպանելու համար Էլիօյին գունդը
որնոր ետ կըքաշվէրկոր :

Ճառայ քյ ևն ևն •

Հասարակաւ • Ալպուֆէռայի Տուգայ :

(Մօնիթօն •)

Աս գործքս՝ որ է պատմութի հիմնական տառնիս, տասնըհինկ օրը մէյմը կըտըպիկ,
'ԻՎԵՆԵՏԻԿ 'ԻՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՂԱԶԱՐՈՒ :